

جنرل ڈیوے اور عبدالحکیم ہمدانی

پرنسپل ڈیوے اور عبدالحکیم ہمدانی

لاہور

Ketabton.com

پرنسپل ڈیوے اور عبدالحکیم ہمدانی

۱۳۵۵

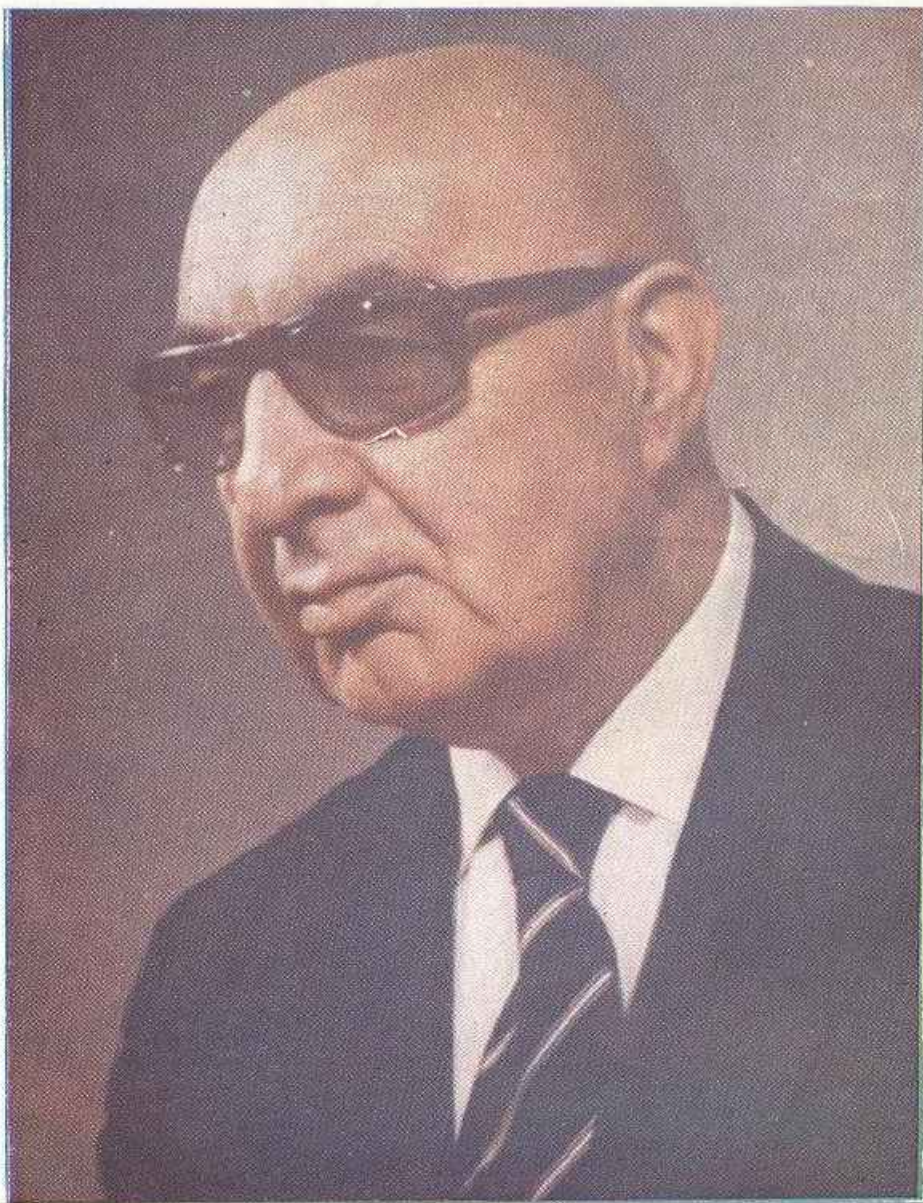
چتر نوال دکتور عبد الحکیم هلاکي

د پښتو ژبې د نوي نيمې لاسي

لارښود

پښتو ټولنه - د ټپو هني خانگه

مېستم: محمد شيرين سنگري
د پښتو ټولني دخپي و نوپل لړسي لړه "۲۱۷"

بېماغلی محمد داؤد د افغانستان د دولت رئیس او صدراعظم

پښتو ژباړه

د (انگلیسي په پښتو) فونیکس ترخپرولو د وروسته ، پښتو ټولني تصحیح وینو
 چې د (پښتو په انگلیسي) فونیکس هم د چاپ دپاره تیار کړي . ددی دپاره
 چې لوړو کچو کې په لفظ کې مشکلات ونه وښی لازمه د کابل شوه چې تلفظ په فونیکس
 تورو ویکل شو . د فونیکس phonemic تورو د ټاکلو دپاره پښتو ټولني د ژبو پوهانو
 او علمي موسسو نمایندگانو ته بلنه ورکړه چې فونیکس توري تعیین او ثبت کړي .
 د تورو ټاکلو نه پس ، د ژبو پوهني لومړی مدیر خیر نوال دکتور عبدالحکیم هلالی ته
 وظیفه ورکړه شوه چې په دې باره کې یو مفصله علمي سريزه وليکي .
 خو لکه چې د فونیکس تورو په باب علمي کميټې فیصله دروي پر پرله پسې کچو کې
 هیله چې د کورني د مخنیوي دپاره به هم لیکوال ددی پر پرله پسې حرکت او کړي .
 دا هم باید وویل شي چې دغه لارښود لوازمو لکه د میک اریډج لري . په لاسني تورو باندې
 د پښتو د لیک لارو په برخه کې ښایي د ځينو تفصیلي تحقیقي او با نورو ملحوظاتو له مخې
 د دولت له خوا ځانگړی تصحیح وینول شي او یا هم د پرله پسې تصحیح وینو

خیر نوال احمد صدیق زوی
 د پښتو ټولني رئیس

الفهرست

عنوان

مخ

ل و م و ن و ب و ر خ ه

- ۱ - سریزه ۱
- ۲ - دینتورژنی منای سوې فونیمیکه الفبی ۸
- ۳ - د فونیمیکي الفبی احتیاطی توری ۱۱
- ۴ - فونیمیکه الفبی اودخیلی عزنی کلمې ۱۳
- ۵ - دینتورژنی بشپړه فونیمیکه الفبی ۲۲

د و ه ه د ب ر خ ه

- ۶ - دکوهستان شفق (پینوا) ۲۷
- ۷ - لنډې ۳۳
- ۸ - خومره به سبه وي (الفت) ۳۵
- ۹ - لنډې ۳۸
- ۱۰ - سپونمې (پینوا) ۴۰
- ۱۱ - لنډې ۴۴
- ۱۲ - ساقی (اجمل خټک) ۴۶
- ۱۳ - سپونمې (لایق) ۴۸
- ۱۴ - محشر (عبدالباری جمالی) ۵۱

ديرينه

پښتو ژبې ښځين خصوصيتونه داوسني معمول ليك
په مرسته په واقعي بڼه نه څرگندېږي. ددې
علت دادېچي :

(۱) د پښتو ژبې په اوسني ليك كې ځينې واوونه
د كامو په ځينو برخو كې كومي مشخصي علامې (گرافيمونه)
نه لري؛ لكه: د { ډ ږ ل } كلرمچي د پنځو فونيمونو
(ښځينو واحدونو) / z - ə - r - ə - l / شخړه جوړه ده،
خو په ليك كې يوازې په درو تورو { ډ - ږ - ل } سرليكله كېږي.

(۲) په اوسني ليك كې خو مختلف فونيمونه په يوه توري سره ليكل كېږي. د پښتو ژبې د بېلو بېلو فونيمونو (بنځيزو - واحدونو) لکه: /o/، /u/ او /w/ د پاڼه په اوسني مروج ليك كې يوازې يو توري { و } سته. مثالوندي په لاندي كلو كې ليدلای سئ:

کور - /kor/

سود - /sūr/

خوړل - /xwaral/

(۳) په مروج ليك كې د /a/ او /ə/ فونيمونو د پاره چې كلو په پای كې راغلي وي، يوازي يوه علامه { ه } سته لکه:

زړه - /zrə/

زړه - /zara/

پسه - /psə/

شپه - /špa/

(۴) په اوسني ليك كې كله كله د يوه فونيم (بنځيز واحد) د څرگندولو د پاره دوه توري ليكل كېږي. د مثال په ډول، د لم او په،

{ اوڙه } ، { اوڙ } ڪلچي جي ٻه سرڪي ڀي يوازني يوفونيم / 0
ڏي خو ٻه ليڪ کي دغده يوفونيم ٻه ڏو ڏو ٿورو { ا + و } سره ليڪل
ڪيري لکڻه :

اوبه - / obə /

اوڙه - / oʔə /

اور - / oɾ /

ٻه هڏي ڊول د پښتو ٿي د فونيمونو (ن غي و واحدونو)
اوگلا خيمونو (تورو) تر منڻ پورن سمون نه ليدل ڪيري. قلموس
ليکون نگو دغده د پښتو ٿي دن غونو اوليڪ تر منڻ بيلتون د ڪري
نوڻڪه کون بنين ڀي ڪري ڀي ٻه قاموسونو کي د پښتو لغتونو د لوستلو
دياره يودول سيستم غونو ڪري. محمد گل مومندا ٻه خيل
قاموس (پښتو سيند - ۱۳۱۶) کي د ڪامو د لوستلو دياره
د محفونو يوسيسٽم غونو ڪري ڀي ٻه لاندی ڊول بنورول ڪيري.

اخيستل - (مم ، مک ، سامع ، سا ، حرم ، ساء)

ارزان - (مف ، سا ، مف ، بل ، سا ، سا)

د پښتو قاموس ليکون نگو بيا د پښتو سيند مرکب محفونو نه

لنڀخه ساده ڪري ڏي. پڙهڻي قاموس کي ڇي ڊڪلمو ڊلوستلو ڊپان
 ڊڊاسي بسيطو توڙو وڻج ڪار اڻڃي ڇي هر توري ڇي ڊهغو
 حرڪتون نون ڏانهن ڇي ڪوي ڇي اصلاً پڙهڻي ڇي ڇي معمول ڇي، لڪه

ڪور (ض، ج، س)

ز ڙه (س، ز، س)

ز ڙه (ف، ف، س)

پڙهڻي لڳات ڪي ڊڪلمو ڊلوستلو ڊپان ڊ تلفظ پڙهڻي ڊڪلمو
 سڀلا ڊيڙي ڊپولو ڊيڙي ڊيڙي ڊيڙي ڊيڙي ڊيڙي ڊيڙي ڊيڙي ڊيڙي
 حرڪتون ڊيڙي ڊيڙي ڊيڙي ڊيڙي ڊيڙي ڊيڙي ڊيڙي ڊيڙي ڊيڙي ڊيڙي

ايشول - (ا - ش - و - ل)

ابتدا - (ا ب - ت - د ا)

پڙهڻي ڊيڙي ڊيڙي ڊيڙي ڊيڙي ڊيڙي ڊيڙي ڊيڙي ڊيڙي ڊيڙي ڊيڙي
 ڊلوستلو ڊپان ڊيڙي ڊيڙي ڊيڙي ڊيڙي ڊيڙي ڊيڙي ڊيڙي ڊيڙي ڊيڙي ڊيڙي
 نام ڊيڙي ڊيڙي ڊيڙي ڊيڙي ڊيڙي ڊيڙي ڊيڙي ڊيڙي ڊيڙي ڊيڙي
 ڊڪلمو ڊلوستلو ڊپان ڊيڙي ڊيڙي ڊيڙي ڊيڙي ڊيڙي ڊيڙي ڊيڙي ڊيڙي
 اوڪله ڊيڙي ڊيڙي ڊيڙي ڊيڙي ڊيڙي ڊيڙي ڊيڙي ڊيڙي ڊيڙي ڊيڙي

ليکل سوي او حرکتونه یې بنوول سوي دي، لکه :
 انډول :- (انډ + وُل)
 استوگن :- (آ + س + تو + گ + ن)
 او داسی نور...

دغه ډول د لوستلو یا د تلفظ د خرگند و لوستیستونه
 دیوې خوا د ډېر و لوستونکو د پاره مشکل او د بلي خوا د کلمو
 تلفظ نه افاده کوي ، بلکه یوازې د کلمو د تورو حرکتونه یا د
 کلمو توري اوسپلا بيز بېلوالی بڼي . دغه ډول سیستمونه
 د کلمو د نغیز جوړښت او ن غیز خصوصیت سره پوره سمون نه
 لري .
 دغه علت دی چې کله کله قاموس لیکونکي دستر و اشتباهاتو
 سره مخامخ سوي دي .

د پښتو ژبې په مروج لیک کې هغه کلمې چې په /a/ او
 /ɔ/ ختمیږي ، د واړه واو لوند په یوه توري { څ } سره لیکل کیږي
 خو ځینو قاموس لیکونکو دغه د واړه واو لوند چې د کلمو په پای کې
 راغلي وي د تلفظ د افادې په برخه کې ساکن بللی دي ،
 لکه :

زږه (س ز س)

زږه (ف ف س)

دغه { ه } علامه چې په پښتو کلمو کې راغلي ده ، ساکنه نه ده بلکه په لومړۍ کلمه کې د / ډ / او په دوهمه کلمه کې د / ا / دن غونډو څرگندونې یوه لیک نشته ده .

څرنگه چې د یوې خوا د پښتو ژبې دن غونډو اولیک تر منځ بېلتون موجود دی او د بلې خوا دغه ډول د تلفظ د افادې سیستمونه چې زموږ په قاموسونو کې مروج دي ، د کلمو پوره او سم تلفظ نه سي افاده کولای ، نو یوازې سه لاره به دا وي چې په پښتو قاموسونو کې د کلمو تلفظ په لاتیني تورو ولیکل سي .

په لاتیني تورو سه کېدای سي چې د پښتو کلمو سم تلفظ افاده سي .

څنگه چې اوس په پښتو ټولنه کې پر پښتو - انگلیسي قاموس کار کېږي ، نو د دې دپاره چې د پښتو لغتونو د تلفظ د څرگندولو دپاره د لاتیني تورو یو داسې سیستم غوره سي چې د یوې خوا بین المللی شهرت ولري او د بلې خوا په افغانستان کې

په ژبنيو تحقيقاتو کې زموږ د پوهانو ترمنځ يو معيارې حيثيت
 غوره کړې، نو د عمل پر دېر شهره د دوشنبې په ورځ په پښتو-
 ټولنه کې يوه عالي غونډه وسوه. دې غونډې ته د فونيميکي
 الفبي دتاکلو دپاره دغه پوهان راغلي وو:

بناغلي پوټاند عبدالحی حبيبي

بناغلي پوټاند عبدالشکور شاد

بناغلي پوټاند حليم الهام

بناغلي عبدالرؤف بينوا

بناغلي پوټاند دکتور سيد بهاوالدين مجروح

بناغلي خټمر نوال محمد صديق روحي

بناغلي خټمر نوال دى عبدالله خدمتگار

بناغلي دکتور مجاور احمد زياد

بناغلي خټمر نوال دکتور سيد الشاه پولاد

بناغلي خټمر نوال دکتور دولت محمد

بناغلي عبدالجليل و جدى

بناغلي خټمر نوال دکتور عبدالحکيم هدايي

په دې غونډه کې د پښتو ژبې د فونيمیکي الفبې په برخه کې
 پوره بحث او غور وسو. وروسته له هراړخيزې شخړې، د -
 غونډې د ټولو گډون کوونکو د خول د پښتو ژبې د بڼو
 د افادې د پاره يو فونيمیک سيستم ومنل سوچي د لټه لارې لټې

د پښتو ژبې منلې سوې فونيمیکه الفبې

		د فونيمیک الفبې توري	معمول توري
<i>atal, sar, špa</i>	اتل، س، شپه	<i>a</i>	ا
<i>ās, wyār, sabā</i>	آس، ويار، سبا	<i>ā</i>	آ
<i>bār</i>	بار	<i>b</i>	ب
<i>Pašto</i>	پښتو	<i>p</i>	پ
<i>tor</i>	تور	<i>t</i>	ت
<i>tol</i>	ټول	<i>ṭ</i>	ټ
<i>joṛ</i>	جوړ	<i>j</i>	ج
<i>čākū</i>	چاکو	<i>č</i>	چ

		دوشیمکی الفبی توری	معمول توری
<i>jāy</i>	حای	ج	خ
<i>coḵ</i>	شوک	c	خ
<i>xor</i>	خود	x	خ
<i>dod</i>	دود	d	د
<i>der</i>	دپر	d	د
<i>rap</i>	رپ	r	ر
<i>rūnd</i>	روند	r	ر
<i>zor</i>	زور	z	ز
<i>žwənd</i>	ژوند	ž	ژ
<i>zağ</i>	زغ	z	ز
<i>samūn</i>	سمون	s	س
<i>šəl</i>	شل	š	ش
<i>šāğəlay</i>	شاغلی	š	ش
<i>ğamay</i>	غمی	ğ	غ
<i>kār</i>	کار	k	ک

		د فونیمیک الفبہی توری	معمول توری
<i>gad</i>	گد	g	گ
<i>lās</i>	لاس	l	ل
<i>mor</i>	مور	m	م
<i>nən</i>	نن	n	ن
<i>maṛṇa</i>	منہ	ṛ	ن
<i>wāde, žarawal</i>	وادہ، ژرول	w	و
<i>har, sahār</i>	ھر، سہار	h	ھ
<i>yor, melmastyā</i>	یور، مہلمستیا	y	ی
<i>saray</i>	سری	ay	ی
<i>hosay</i>	ھوسا	ay	ی
<i>wir</i> (آسی) <i>āsi</i> ایسی	ویر	i	ی
<i>ter, maste</i>	تہر، مستہ	e	ہ
<i>kor</i>	کور	o	و (مچول)
<i>lūr</i> (گور) <i>gūru</i> گور	لور	lā	و (مروف)
<i>sur</i>	سر (پہ مویقی کی)	u	پہنہ

۱۱

ebra

ibra	ابو (حاصل)	1 x	زبر
nikə, luastal	نيکه، لوستل	ə	زورگی
درج دُخای دینو ولو دپاره دالاندی علامه منل سوپا ده:			
Krotá	کوتبه	،	خج

احتیاطی: ت (θ)، ح (h)، ذ (ḍ)، ص (s̄)،
 ض (z̄)، ط (t̄)، ظ (z̄)، ع (ʕ)، ف (f)،
 ق (q)، ʕ (ʕ)، معدوله واو (w̄)، جزی (w̄)، انگلیسی (v)
 اوردوسی (B) په (v) .

د فونیمیکی الفبی احتیاطی توری

د پښتو ژبې د فونیمیکی الفبې د جدول په پانې کې دا احتیاطی
 په نامه ځینې توري لیکل سوي دي. د ژبنيو مسالو په علمي
 څېړنو کې د دې تورو لیکلو ته ضرورت لیدل کېږي. په
 همدې اساس د پښتو ژبې د فونیمیکی الفبې د جدول په پای کې

سوی دی.

کرو غواروچی ددخیلو عربی کلمو، لکه: { ثواب، حوض،
ذکاءوت، صبر، ضرر، طالب، ظالم } اصلی عربی تلفظ
اوددغوکلمو پسننتو تلفظ سره مقایسه کریو، نو دمقایسه
دیانه مجبور یوچی دیورتنیو کلمو اصلی تلفظ دافادی دپاره
هم په فونیمیکی الفبې کې تاکلی توری ولرو. اوس به دلته
دمثال په ډول دیورتنیو کلمو پسننتو او اصلی عربی تلفظونه
په مقایسه کې ډول په فونیمیکی الفبې سره ولیکو:

پښتو تلفظ	اصلی عربی تلفظ	په لیک کې
/ sawāb/	/ θawāb/	ثواب
/ hawz/	/ hawz/	حوض
/ zakāwāt/	/ dākāwat/	ذکاءوت
/ sábar/	/ sabr/	صبر
/ zarār/	/ zarar/	ضرر
/ tālīb/	/ tālīb/	طالب
/ zālim/	/ zālim/	ظالم

هدانگه نوراحتياطي توري هم ددي مقصد دپاره ليكل
سوي دي. د / ع ، ف ، ق / مفصله شرحه د (فونيميكه
الفبي او دخيلي عربي كلپه) تر عنوان لاندني راغلي ده.

فونيميكه الفبي او دخلي عربي كلبي

پښتو ژبي په من وحي الفبي كې لس داسي توري
سته چي په دخيلو عربي كلو كې راځي. دغه
لس توري په عربي ژبه كې د خاصو عربي
رغونو دپاره ټاكل سوي دي. كه څه هم دغه
لس توري په هغو كلو كې چي پښتو ژبي ته داخلي
سوي او اوس په پښتو ژبه كې مستعملي دي، ليكل كېږي،
خو پښتانه يې د عربو په شان نه تلفظ كوي. دغه لس توري دا دي:
ث ، ح ، ذ ، ص ، ض ، ط ، ظ ، ع ، ف ، ق .
ددغو پورتنيو تورو د جملې څخه، چي په عربي دخيلو كلو
كې استعمالېږي او د عربي ژبي د خاصو رغونو مانا يندگي كوي،

اووہیچا دیسنتوژ نیجی د بن غیر جوہ بنتا پراساس پہ مقنن
دول تلفظ کیری.

اووہ توری دای: ث، ح، ذ، ص، ض، ط، ظ.
مثالونہ یچا لاندی شمول کیری:

پستو تلفظ	عربی تلفظ	پہلیکے
/ sābīt /	/ ʿābīt /	ثابت
/ hāsīl /	/ hāsīl /	حاصل
/ zakī /	/ dākī /	ذکی
/ sādīq /	/ sādīq /	صادق
/ zasīf /	/ zasīf /	ضعیف
/ tāqāt /	/ tāqāt /	طاقت
/ zarfiyāt /	/ zarfiyat /	ظرفیت
/ s /	/ θ, s /	ث، ص
/ z /	/ d, z, z̄ /	ذ، ض، ظ
/ h /	/ h /	ح
/ t /	/ t /	ط

مگر د {ع، ف، ق} تورو د تلفظ په برخه کي بيا خبره
بل ډول ده.

ع / ۹ / دخيل کانسو نښت دی چي په عربي دخيلو
کلمو کي راځي. په لياکي {ع} ليکل کيږي. چيني
پښتانه يچا عربي ته ورته د / ع / په ډول تلفظ کوي.

عادات /sādāt/

وعدة /wasdā/

عسکر /saskār/

مگر چيني پښتانه يچا د وينا په وخت کي بيخي حذفوي
اوپوازي په هغو واوونو اکتفا کوي چي تر / ع / وروسته
ياد مخدر اغلي وي. د حذفولو طريقه يچي په دې ډول ده:

(۱) که چيري د دخيلو عربي کلمو د سپلايو نو په سر کي
/ ع / وي نو په وينا کي دغه / ع / له منځه ځي او
پوازي ^{منځه} اول څخه شروع کيږي چي په سپلاب کي تر
/ ع / وروسته اغلي وي، يعنې په سپلاب کي دهغه
اول څخه شروع کيږي چي تر / ع / وروسته موقعيت لري

		مثالونہ یی دادی :
حذف سوی لنبو تلفظ	عربی اصلي تلفظ	پہ لیک کے
/ādāt /	/sādāt /	عادت
/ājīl /	/sājīl /	عاجل
/ibādāt /	/sibādāt /	عبادت
/askār /	/saskār	عسکر

(۲) کہ چیری دعربی دخیلو کلمو دسپلا بونو پیدای
 کی / ع / وی نو پید وینا کی دغد / ع / له منخجی اوسپلاب
 پد هغد واول سن پای تدر سینی جی تر / ع / دمنخداغلی وی
 مثالونہ یی دادی :

		مثالونہ یی دادی :
حذف سوی لنبو تلفظ	عربی اصلي تلفظ	پہ لیک کے
/mawzó /	/mawzós /	موضوع
/šuró /	/šuros /	شروع
/istimāl /	/istismāl /	استعمال
/widā /	/widās /	وداع

ف / ف / دخیل کانسونینت دکیچی پد عربی دخیلو کلمو کی

راڻي. حُيني پڻستانه پي ڊ / پ / او حُيني پي د عربي تلفظ

په ډول / ف / وايي. مثالونډي ډاډي:

فرمان / *farmān* /

فاصله / *fāsilā* /

فکر / *fīkar* /

صفت / *sifāt* /

ق / *q* / يو دخيل فونيم ډي چي په عربي دخيلو

کي راڻي. حُيني پڻستانه پي ډ / ک / او حُيني پي تقريباً د

عربي تلفظ په ډول / ق / وايي. مثالونډي ډاډي:

قانون / *qānūn* /

قاموس / *qāmūs* /

حقايق / *haqāyiq* /

د پورتنی لنډي يادوني تخه ډي چي ته سپړو چي:

(۱) د عربي ژبي ټولي هغه دخيلي کلي چي اوس په پښتو

ژبه کي استعمال يږي او په ليک کي دغه ټوري { ث ، ح ، ذ

ص ، ض ، ط ، ظ } پکښي راڻي د فونيميکي الفبې په ډاډي

تو دوسره يې ليکوي چې د دغو عربي توډو پښتو تلفظ څرگند کړي

/sābīt/ ثابت

/sādīq/ صادق

/zakī/ ذکي

/zarūrāt/ ضرورت

/zālīm/ ظالم

/tāqāt/ طاقت

/hāl/ حال

(٢) /ق/ او /ف/ د پښتو ژبې دوه دخيل فونيمونه دي. دغه فونيمونه په دخيلو عربي کلمو کې چې په پښتو ژبه کې استعمال يې د اکثر و باسوادو پښتنو دخو عربي ته ورته تلفظ کېږي. په همدې اساس هم په پښتو قاموسونو کې (د دخيلو عربي کلمو د تلفظونو په برخه کې) او هم په فونيمیکي الفبې کې دغه پوټي عربي توډي په هغولا تيني توډو سره ليکوي چې د عربي تلفظونو څرگندولو دپاره تا کله سوي بلکه:

/qāmūs/ قاموس

/qawl /	قول
/qalām /	قلم
/haq /	حق
/haqāyiq /	حقايق
/farq /	فرق
/farsi /	فرسي
/faysalā /	فيصله
/falsafā /	فلسفه
/fāydā /	فايده
/farmān /	فرمان
/sifāt /	صفت

هغه د خيالي عربي ڪلم جي ڊيٽا ريٽيڻ ۾ به اوڀر دوکي ۾ ڀڄي خيالي ٻي
 بدلي ڪري اواوس ۾ به پسنو ڙ به کي به اوس تي (مفغن)
 ڊول استعمال ٿي ڊپورٽي قاعدن جي ڄڻهه مستثنائي گنهل ڪري
 ڊ مثال ۾ ڊول، ڊ { ڪميس، وخت } ڪا به ڇي اوس
 ڊ ڊغڊ شکل ويلي ڪري اوس ۾ ڊغڊ شکل ليکائي ڪري،

اصلي عزني ليکلي شڪاونه بي { قميص، وقت } دي.
 ڪه چيري به قاموسونو کي ددي ڊول ڪلمو تلفظ لیکو
 او يا غوار وچي ڊا ڊول ڪلمي به فونيميکي الفبي وليکو، نو
 داسي به بي لیکو :

ڪميس /Kamis/

وخت /waxt/

په پڻتوڙ به کي داسي نوري مفعلي ڪلمي سترجي اوس
 په لياڪ اولوست کي يوازي په مفعن شڪل مستعملي دي، لکه:

اديره /adirá/ ✓

اورته /auráta/

اوداسي نوري ...

(۳) / ع / دپڻتوڙ بي يودخيل فونيم دي. دغه فونيم به
 دخيلو عزني ڪلمو کي چي به پڻتوڙ به کي استعمال ٿي، ڊاڪٽرو
 باسواد وپڻتوڙ خوا دڪلمو به زياتر وپر خو کي سترجي ته
 ورته تلفظ ڪيري. به همدې اساس هم به پڻتو قاموسونو
 کي (دخيلو ڪلمو دتلفظونو به برخري) اوهم به فونيميکي الفبي کي

دغځ پورتنی توری په هغه لاکه تیني توری سره لیکوچي دغځي
تلفظ دڅرگندولو دپاره تا کله کل سوی دی، لکه :

عادت / *sādāt* /

عبادت / *sbādāt* /

وعدده / *wasdā* /

استعمال / *stismāl* /

د / ع / فونیم چې د کلمو په پای کې راغلی وي، کڅه
هم په اوسني مروج لیک کې لیکل کېږي، خو په زیاترو
مواردو کې نه تلفظ کېږي. په همدې اساس هم په پښتو
قاموسونو کې (د دخیلو غځي کلمو د تلفظ په برخه کې) او هم په
فونیمیکي الفبې کې د دغځ توری تلفظ نه لیکو، لکه :

موضوع / *mawzó* /

شروع / *šuró* /

اجتماع / *jtjmā* /

وداع / *widā* /

اوداسي نور ...

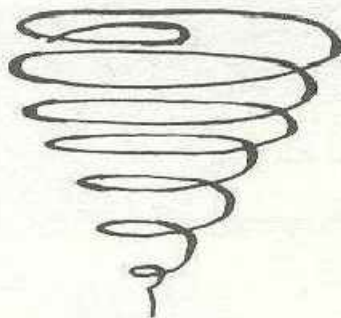
د پورتني (فونيمیکه الفبې او دخيالي عربي کلمې) بحث
په نتيجې کې د پښتو ژبې د بشپړې فونيمیکې الفبې توپر
په دې ډول ټاکل کېږي:

		مَجْمُولُ تَوِي	د فونيمیکې الفبې تَوِي
<i>sar, atál, špa</i>	س، اتل، شپه	<i>a</i>	ا
<i>ās, wyār, sabā</i>	آس، ویاړ، سبا	<i>ā</i>	آ
<i>bār</i>	بار	<i>b</i>	ب
<i>paštó</i>	پښتو	<i>p</i>	پ
<i>tor</i>	تود	<i>t</i>	ت
<i>tol</i>	ټول	<i>ṭ</i>	ټ
<i>sābít</i>	ثابت	<i>s</i>	ث
<i>jor</i>	جود	<i>j</i>	ج
<i>čākú</i>	چاکو	<i>č</i>	چ

		دفتویمیکه الفبائی	معمول تواری
jāy	جای	j	ج
cok	خوک	c	خ
hāsīl	حاصل	* h	ح
xor	خورد	x	خ
dod	دود	d	د
der	دبر	d	د
zaki	ذکی	z	ذ
rap	رپ	r	ر
rūd	روند	r	ر
zor	زور	z	ز
žwənd	ژوند	ž	ژ
zağ	زغ	z	ز
sam	سم	s	س
šlūmbé	شلوبی	š	ش
sāoślay	سناغلی	s	س

		د فونمیکي الفبوتوري	معمول توري
<i>sādīq</i>	صادق	s	ص
<i>zarār</i>	ضرر	z	ض
<i>tāqāt</i>	طاقت	t	ط
<i>zālim</i>	ظالم	z	ظ
<i>sādāt, wasdā, mawzō</i>	عادت، وعدن، ضوچ	ʿ	ع
<i>ġamáy</i>	غمی	ġ ɣ	ع
<i>fāsílá</i>	فاصله	f	فا
<i>qānūn</i>	قانون	q	قا
<i>kār</i>	کار	k	کا
<i>gad</i>	گد	g	گا
<i>lās</i>	لاس	l	لا
<i>mor</i>	مور	m	ما
<i>nen</i>	نن	n	نا
<i>maná</i>	منه	n	نا
<i>wādá, žarawál</i>	واده، ژرون	w	وا

		دَفَنِيكِي الْفِي تَوْرِي	مَعْمُول تَوْرِي
<i>har, sahār</i>	حر، سحار	h	ه
<i>yor, wyār, melmaslyā</i>	يور، ويار، ميلمستيا	y	ي
<i>kor, obā</i>	كور، اوبه	o	و
<i>sūr</i>	سور	ū	و
<i>sur</i>	سُر (پستوي کے)	x u	پينس
<i>ibrā, imzā</i>	ابره، امضا	x 1	زبر
<i>wir</i>	وير	i	ي
<i>ter, masté</i>	تبر، مستي	e	ې
<i>sarāy</i>	سري	ay	ى
<i>helāy</i>	هپلای	əy	ى
<i>nikā, zra</i>	نيکه، زره	ə	نورکے

دعوت و عهد بر خه

په دې برخه کې پښتو ژبې د فوډميکي
الفېبې د زده کړې د پاره يو خوشه وړه
اولنډی هم په اوښي مروج ليک
او هم په نو ايسميکې الفېبې سره ليکل سوړي.

دکوهستان شفق da Kohestān šafāq

هندوش پر سربې دي
که اسمان سره کناره ده

hendūkūš pār sar lambé di
kə asmān sra kenārā da

دکوم سوي زرگي آه دي
ياروينو فواره ده

da kūm sáwi zirgí-āh day
yā da winū fawārā da

که چگيز دهم توره
چی له تيگي را بنکاره ده

دکوهستان شفق

ka čangéz da sásar túra
či la téki rāškārā da

یا خو بل د مینې اور د دی
د فلک پر پې سوی کور دی

yā xū bal da mīni or day
da falāk pre séway kor day

د سکندر د وخت شهید دی
چسرت گوري بگرام ته

da skandār da waxt šahīd day
pa hasrāt gūri bagrām tē

یا لبوال روح دعا شق دی
چی درجي دیار سلام ته

yā lewāl roh da sāsūq day
či warjī da yar salām tē

یا وال د سرد شرابو
چی تو میز بی یو جام ته

yā wālā da sro šarābū

či tūyizi yawá jām ta

دا میدان د کمر بلا دی

که سالو سور د لیلادی

dā maydān da karbalā day

kā sālū sūr da laylā day

دا زرگی د اسمان و چاود

که کینه د دپلوانه د

dā zirgāy da asmān wāčāwo

kā sinā da dewārā da

یا ساقی له لاره بنکته

چپه سوې پیمان د

yā sāqī la lāsá škōta

čapā sōwe paymānā da

او که دس د عبرت لیک دی

بنه زنجینه افان د

aw ka dars da sibrát lik day
sə rangina afsāná da

موب تہ یادہ جا نبازی کری
د نیکو نو سر بازی کری

mūz ta yāda jānbāzī k̄ri
da nīkūnū sarbāzī k̄ri

د مؤمن د زدہ پ دینو
شیرینو سو کری لاس دی

da momín da zra pə wīnū
širinó sūr k̄aray lās day

کہ کفن ، شہیدانو
پرستو نیولی پاس دی

ka kafān da šahidānū
parištó niwálay pās day

یا دنیا کی خو نریزی دہ
پر افق پی انعکاس دی

yā dunyā ki xūnrizi da
pər ofūq ye insikās day

یہ ، شفق ، کوہستان دی
را چا پپرہ پر آسمان دی

ya, šafāq da kohestān day
rāčāpéra pər asmān day

دی شفق کی ستوری شکاری
کہ صدف دی سرہ دیاب کی

de šafāq ki stūri škāri
ka sadāf di srə daryāb ki

یا حس زدہ ، شاعر دی
چی ددوب سوی پہ خوناب کی

yā hasās srə də šasīr day
či dūb səway pə xūnāb ki

یا یتیم دی او بکلی خا ختی
دی ہر پسر پدب کی

yā yatīm day ūski cācē
dāde dāhar pā selāb ki

که سپین غائب دی خُلبه کی
دمجوبی پسره خو له کی

ka spin gās di jāledā ki
dā mahbūbi pā sra acula ki

دا پر غونو اوریج نه ده
دود سو جگ له کوهستانه

dā pā grūnū oryāj nā dā
dūd sū jāg la kōhestāna

یا سپری پانی تاریخ دی
چی قصی کمری له بامیان

yā speré pāni tārix day
či qasé kīri la bāmyāna

یا خوگرد زموږ پښو دی

چی باج خلی له آسمانه

yā xū garō zumūz də pso day
či baj áxli la asmāna

داچی شنی د کی و لی دی
دا سمان د مخ خو لی دی

dā či šne dāki walé di
də asmān də məx xwle di

لنسی

تہ بختوری سوداگرہ
چی مر غاری خرخوی شہری خالونا

tə baxtawār ye sawdāgāra
či marǧalāri xarcawé šmeré xālūna

ما داسمان سپینہ سپورنی کی

چی دجانان پر کیری تل ولاں یلہ

mā də asmān spīna spozmāy ke
či də jānān pər kizdāy təl walāra yāna

سپینی کوتی دی کندها لجا سی

زما یا دین یا د کین دی بند شالو

spini kote di kandwāke si

zmā yādizi da kizdāy ʔə šamālūna

کردیدن کری گو درته راسه

زه به منگی په لپو ورو-ودو کوم

ka didān kre gūdār ta rāsa

za ba mangāy pa lōpū wrō-wrō ʔa kawāma

گو درتخم راپسی راسه

یوه شپه به دی په بند زه وویمه

gūdār ta jam rāpasé rāsa

yawā šebā ba di pa ʔə zra wawināma

خوله به دخلی په رضا درکم

منگی می ولی بنوروی لنده دی کوم

awla ba ʔə xday pa razā dārkam

mangāy mi wāli sorawé landā di kumāma

خومره به بنه وي

cúmra bæ şə wi

چې په سپين مخ دې زلفې خورې وي
سترگې دې تورې شونډې لاسرې وي

če pə spin məx de zəffe xwaré wi

stárge de tóre šúnde de sre wi

زېم او ته يې ناز و نخرې وي

خومره به بنه وي، خومره به بنه وي

zə yəm aw tə ye nāzo naxré wi

cúmra bæ şə wi, cúmra bæ şə wi

چې زه حيا کړم او ته شوخي کړې

زه جرئت نه کړم خو ته مستي کړې

če zə hāyá Kṛəm aw tə šoxí Kṛe

zə jurát nə Kṛəm xu tə mastí Kṛe

شې مهربانه او دلداري کرې
خومر به بنه وي ، خومر به بنه وي

še mehrabāna aw deldāri Kṛe

cūmra bə šə wi, cūmra bə šə wi

چې مې حياشي لې غوندي لري
زه درنې دې شم ته وايي لري

če me hayā šī laṣ ḡūnde lāre

zə dər nezdé šəm tə wāye lāre

زه ته شروع کړم. د عشق سندارې
خومر به بنه وي ، خومر به بنه وي

dər tə šuró Kṛəm də sīšq sandāre

cūmra bə šə wi, cūmra bə šə wi

چې ستا پدغه وي امپلونه
زه دې وړيلې ښه دمه گلونه

če stā pə ḡāra wi amelūna

zə de warbāl ke zdāma gulūna

ته راته وايي دزره حالونه

خومره به بندويي، خومره به بندويي

tə rāta wāye də zrə hālūn a
cūmra bə ʃə wi, cūmra bə ʃə wi

چي درته وایم په مایي گرانه

له ټول عالمه له درست جهاننه

če dərta wāyəm pə mā ye grāna
lə ʔol sālāma lə drəst ja hāna

ته وايي نه يم دومره ارزانه

خومره به بندويي، خومره به بندويي

tə wāye nə yəm dūmra arzāna
cūmra bə ʃə wi, cūmra bə ʃə wi

چي شم بپخوده او هرڅه وایم

د پوره دي زياتره له حده ستايم

če šəm bəxcūda aw hārca wāyəm
dəra de zyāta lə hāda stāyəm

ته راته واي چي زه خوستايم
خومره به بندروي، خومره به بندروي

ta rāta wāye če zə xū stāyām
cūmra bə šə wi, cūmra bə šə wi

لنبي

دنجلی تي ترمي لاس ورو

دغرخنی په خپي يې وو هل توپونه

da njalāy ti ta mi lās wāruwār

da ġarcanāy pa cer ye wāwa hal topūna

دنجلی درې شپه مزه کړي

تنگي پايڅې زړي پښې ولږگامونه

da njalāy dre šāya mazā kīri

tāngi pāyčé žrī paṇé wārō ġāmūna

چي خوله مي خودې صرفه پرې کړه

شکره نه ده چي په تول به که سينه

či xwla mi xwre sarfá pre mákwa
šakára náda či pa tol ba káma sína

سبابه بیاکدی بارینی

ددبنت گلان به ستالنه بویوینه

sabá ba byā kádi bārízē

da dašt gulán ba stā lamána būyawína

چی دوصال دپیالو وپش و

زه په خنخیر د خیل قسمت تهرلی و مه

či da wísal da pyālō weš wū

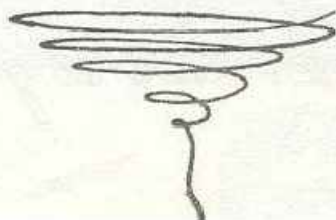
za pa jānjír da xpal qasmát tarále wáma

که دی دیدن زما په کاری

سپوڼی ته گوره زه پر بام ولاړه یمه

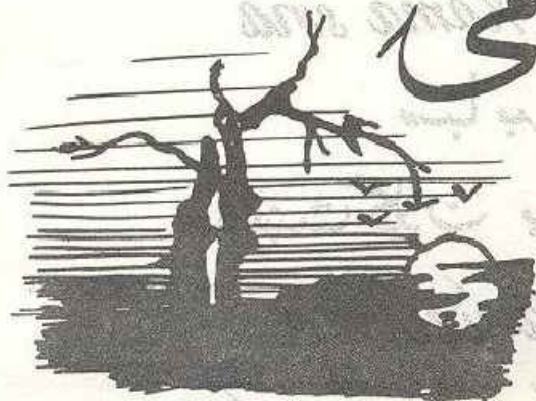
ká di didán zumá pa kār wí

spozmáý ta góra za par bām walára yáma

Spozmaý

سپوڙمى

د آسمان لويه دنيا كي
تر سپوږمى سينكلي پيا

*Da asmān lōya dunyā ki
ta spozmaý skwale zebā ye*

رنگ الوقي گون زرده
تر ویشتي پوزه چايي

*wang alwūte gūnā zārda
ta wistāle pō zra čā ye*

جورده مانغوندي غمجنه
خوڪ دي نستريك تنه اي

*Jōra mā gūndi ġamjāna
cok di nāsta yak tanhā ye*

داترو وایله مینین
خرد سوئی نازیندین

rāta wāwāya la mīnīn
ca dar sāwi nāzānīn

لاهلانده سره بنورین
په شپه هر جای کی ولارین

lālahānda sarā sōre

pa špa har jāy ki walāra

محبت یو په زریه سوی
داسره کبینه سوی دواره

muhabāt yū pa zra sāwi

rāsa ksenū sarā dawāra

زه به تاته زرگی تش کرم
تروماته لاس تر غاره

za ba tāta zirgāy taš kram

ta wamāta lās tar gāra

غڙمینی بہ نیچی کرو
پدیوازی سومر ڈارہ

ġam da mīni ba nimāy krū
Pa yawāzi sar mažāra

بیاستری پگلائی یی
داسمان پغلہ نجلی یی

sāyistā ye gulāy ye

da asmān pēgla njalāy ye

لکراوس چچی پنواہم
دینوہرکای ملروہے

lāka as ci ye paxwā ham

da mayānū hāyāy mla we

خوار عنون کہ پساہا و
ترمسیر ورسوہ وے

xwān majrūn ka par sārā wū

ta ham sāma wār-sarā we

دشیرینی حال دی ولید

دفرہار پنم کی تروی

da širīni hāl di wāliḍ

da farhād pa ġam ki ta we

چی بہ راز مینی خپور

دھند مجلس دیوے

či ba rāz da mīni xpor wū

da haġā majlās dewā we

مقتولان عشق لیدل تا

پرور۔ دردی پڑتا

maqtulān da sišq lidāl tā

pa wro wro ba pre žarāl tā

وفادارہ معشوقی

دعاشق دردی توتی

wafādāra masšūqā ye

da sāsūq da zra totā ye

لنسی

طالب خدای که به طای
پر کتاب پروت پی یادوی شنکی خالونه

taléba xodāy kha ba mulā se
par Kitāb prot ye yādawé šinkī xālūna

طالب روزی که کتابت
ستاد کتاب ترا شود پردی ز ما خالونه

tāléba rūnd se Kitāb kat kha
stā da Kitāb tar hāšó der di zmā xālūna

رأسه دغان نوکی پر پرده
نوکی زمانه سپینه خوله به کو

rāsa da xān nokarī prēzda
nokār zumā sa spīna xwla ba dar kaxāma

تینگ می مه نینه په غمبز لکړ
سبا په بوی د لونگیر د حنجره حینه

tinga me ma nisá pa ġez ki
sabá ba būy da lawangin dar cāca jīna
خلک په چول لکړ تال کیر بی

زه د شنا تر سینې لاندې تالا سومه

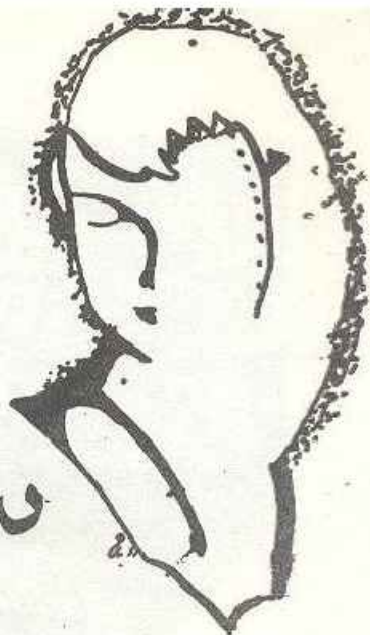
xálati pa čol ki tālá kīzi

za da āšnā tar siné lāndi tālá swáma

یو وار تینگ په غمبز را
چی د تهر روپی در گدی و دی کرمه

yaw wāri tinga pa ġez rāsa

či da tatār rūpāy di ġādi wādi kīwāma

ساقی آغوش

ساقی چراتہ کاسہ نیمہ شراب لری کہ نہ؟
پہ خواک کبھی چراتہ چنگ ویا پابلن کفر؟

sāqī čarta kāsá nīma šarāb laré ka na?

pa xwā kse čarta čāngū yā rabāb laré ka na?

ثواب دزاہد انوملایانو شہ نصیب
رند انوتہ رنگیر غونڈک عذاب لری کفر؟

sawāb da zāhadānū mulāyānū ša nasīb

rindānū ta rangīn gūnde sawāb laré ka na?

مسیحہ! دامہ چچا تہ مریار خوبے
دارو چرتہ دسویاز راکباب لری کفر نہ؟

masīha, dā manāma če ta māri rağawé

dārū čarta da sāwi zra kabāb laré ka na?

چي مستو تو مباح کاندي ڀر ميون ميبيدل
اوسر وايه ملاحان لايچ ڪتاب لرن ڪرنه؟

če mástú to mabáh Kāndi ڀa máyú lambedál
as uēya mulājāna če Kitāb laré Ka na?

راغلي ڀر داخيل دنيا ڪي لاهو ڪوم
ديخ ڪم ڪي خرقه لاهي ڀر شراب لرن ڪرنه؟

rāḡāley yam. dā xpāla dūnyāgāy lāhū Kawām

de xum Kse ca qatrā nima šarāb, lare Kana?

دگن جي عزتي ده اوچي شوندي ڊگمل
راواروه ساقي خرمي ناب لرن ڪرنه؟

da xum be szatí da uče šūnde da ajmál

rēwārawa sāqí ca may nāb lare Ka na?

Σποζμάγυ Σπιονί

Σπιονί μί δολορ γρον πασε σποϊπέ σποϊπέ
σπινε ρναπε λουί ρσποχου ρπε χου ρπε

spozmágy da lwáru ġro da pása swayedá swayedá
spína ranā pa luyū dásto awaredá awaredá

ωζμί ργκολε ετρο νουσί

σπι ρσπινολε άζονουσί

wazmé da gúlū la satrúnū sará
špe da španó la āwāzúnū sará

νσπ ρμίου له جامو نووسی

ζμαπε λασοκσνί χνί ونه ρκناه اچول

توبه وه ماته

našé da máyo la jāmúnū sará

zmā pa lāsó kse janjirúna da guná ačawál
tobá wa máta

زه دانشي له پيچي تابه او شتم او شتم
دادمچلو له گرميو تاو پد تاو پده

za da našé la pičō tāba awuštām awuštām

dā da mačáko la garmáyū tāwedá tāwedá

ماله عصيان او گنا هولونوسوه

دي له مستي او هوسونوسوه

mā la sasyan aw gunāhūnū sará

de la mastáy aw hawasūnū sará

ساقی له دکو گیل سونوسوه

لاخي دميني دوف او د مستي کولي

خیاویده وه

sāqí la đákū gilāsūnū sará

lāfe da míne da wafá aw da mastáy kawále

hayá widá wa

Σ ۵۰

دائستی کی زوالہ غیبی زنگیدہ زنگیدہ

زہ پہ ہو س اور پہ گناہ کی دویدم دویدم

dā pa mastāy ki zmā la ġīze rangedā rangedā

za pa hawās aw pa ġunā ki dūbedām dūbedām

لہ تجیو تیو ام ماونوسہ

لہ سبکوں سبکوں عند ابو لوسہ

la tázyū tázyū armānūnū sará

la škūlū škūlū sazābūnū sará

د زلمیتوب لہ کراونوسہ

د سبکوں وون رنہ دستی پردہ وخیلہ

مینہ سواستہ

da zalmitób la karāwūnū sará

da sabāwūn ranā da satar pardā wācirala

mīna ruswā šwa

مش mahšar

مشخرد را خد محشردی عکله سوچی اسمان سوچی
خم له اونه سون چوی پیاله سوچی مستان سوچی

šáyxá márxá mahšár day mjáka swáji asmán swáji
xum la óra sará čáwi pyálá swáji mastán swáji

دسکرتو مجرونه د سینو گراب ته لوی پری
په د وین خکی پای کو بی ده خپه سوچی توفان سوچی

da skarwátü majmarúna da sínó gardáb ta lwíz i
pa dozáax kú páykóbí da capá swáji tofán swáji

د سوماله خمه اخلی د جمشید په جام جامونه
د زردشت لخوا د واریست خرقه پوشر زاهدان سوچی

da somá la xúma áxli da jamšéd pa jam jamúna
da zardášt lxaod or wáxist xarqapóš zahídán swáji

مهارت د عمر غواري په مجلسي و رگه يدي
ديچورند انوخاى دى سست مذهب اوليان سوچي

mahārāt da sūmar ġwārī pa majlās čī wargadīzi
da paxó mindānū jāy day sust mazháb aw imān swāji

بد مستي ده هيا هو دى تونې سر پر سر ماتېرې
چيغې وړغلي عراب ته توبه سوچي شينخان سوچي

badmasti da hayāhūy day tobé sar par sar mātizī
čigi wārgle mīkrāb ta tobá swāji šayacān swāji

دامسلك دخرابات دى په هر خم كې خرابې دي
حريفان پكې ي غرقيرې ساتي سوچي زندان سوچي

dā maslāk da xarābāt day pa har xam ki xarābāyedi
harifān pakšé ġarqīzi sāqī swāji mindān swāji

دمطرب شهبان په لاس دى احساس نغمې پرې سره كړې
عقل فكر اور اخيستی اپلاتون اولقان سوچي

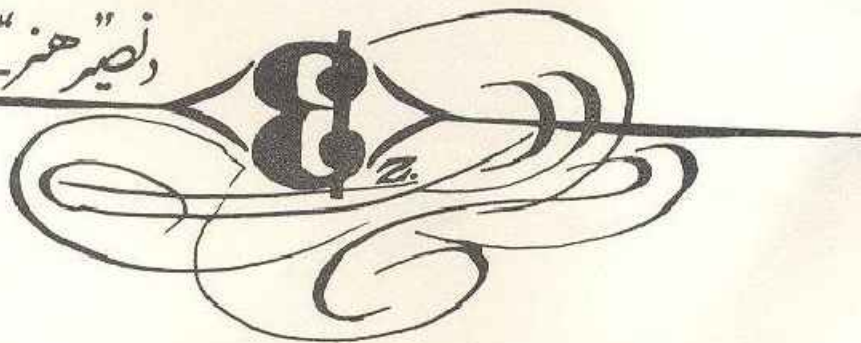
da mutrib šahbāz pa lās day da ihsās naġmāye sra kra
sāqal fikir or axīstay aptātūn aw luqmān swāji

عقل لاره وركه كرى دجنون نديري تهلوي پري
دجنون فكر سلطان دى دانا سوچي نادان سوچي

sāqal lāra wrāka kāre da junūn ġīzi ta lwīzi
da majnūn fikir sultān day dānā swāji nādān swāji

پاکی

د نصیر هنر - پستون په خط

دكتور عبدالحكيم هلالى
دكتور مؤلف

DR. ABDUL HAKIM HELALI

PASHTO PHONEMIC

ALPHABET

Pashto Academy

KABUL, 1976

Government Printing House

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**